

MEDALII COMEMORATIVE ȘTEFAN CEL MARE

Katiușa Pârvan

Primele medalii pe care apare numele lui Ștefan cel Mare au fost bătute în 1871, cu ocazia comemorării a 400 ani de la cucerirea cetăților Chilia și Cetatea Albă. Sărbătorirea a avut loc în ziua de Sfânta Maria și a adunat numeroși studenți, mulți dintre ei veniți de la Viena¹.

Cu câțva timp înainte, la 8 aprilie 1871, studenții români din Transilvania și nordul Moldovei (Bucovina) hotărâseră să unească cele două societăți ale lor din Viena într-una singură pe care s-o numească "România Jună". Din comitetul coordonator făceau parte Mihail Eminescu, Ioan Slavici, Pamfil Dan, Ciprian Porumbescu, pictorul Bucevski. La 1 august Eminescu și Pamfil Dan au publicat un articol manifest în care prezentau importanța acestei comemorări pentru toți românii și fixau data organizării, în acest scop, a Primului Congres studentesc, la Putna, pe 27 august, care să fie însoțit de serbări mărețe². Tot atunci studenții bucureșteni au hotărât baterea unei medalii de participant la aceste serbări, din argint și bronz, cu diametrul 30 mm. Se cunosc exemplare din aur, argint și bronz, nesemnate; medalia pe care o deține Muzeul Național are diametrul mai mare - 35 mm. Pe aversul piesei, central, într-o legendă pe șase rânduri, studenții menționau dedicarea serbării memoriei lui Ștefan cel Mare, simbolul măreției Moldovei (cat. 1).

Anul comemorării celui de-al patrulea centenar al morții marelui Ștefan, 1904, a fost bogat în emisiuni medalistice cu reprezentarea portretului său, creat de diverși gravori, români și străini, printre ei mari nume în arta medaliei. Piesele bătute în 1904 se pot grupa în medalii oficiale și medalii populare, acestea din urmă foarte numeroase, o parte imitând sau copiind modelele marilor case de gravură. Unele din ele s-au distribuit ca premii la sfârșit de an elevilor din licee și școli primare.

În articolul nostru am încercat să prezentăm primele portrete ale lui Ștefan cel Mare, care s-au imprimat în memoria generațiilor de români ca fiind chipul real al marelui voievod, deși sunt doar o creație artistică, destul de diferită de original. Modelul realizat în 1904, în acea epocă de entuziasm și mari speranțe naționale, prin frumusețea ideală a chipului, reprezenta simbolul luptei pentru unire al românilor din afara țării și așa s-a păstrat până azi.

În anul 1904, Societatea Numismatică Română, urmând statutele sale, a început baterea unei serii de medalii dedicate domnitorilor români. Cum în acest an se comemora al patrulea centenar al morții lui Ștefan cel Mare, prima medalie din această serie i-a fost dedicată.

¹ Cu această ocazie s-au distribuit medalii din argint de China, cu diametrul 36 mm, cf. *Catalogul medaliilor moldo-române cunoscute dela anul 1600 pana la 1906*, în BSNR, III, 1905-1906, p. 40.

² A. Cumpătescu, *Personalități ale Iașului în imagini medalistice*, Iași, 2002, p. 21.

Societatea Numismatică a organizat în lunile martie-aprilie un concurs pentru macheta medaliei oficiale, la care au participat și opt artiști români³. Modelul a fost selectat de un juriu din care au făcut parte Mihai Șuțu, președintele SNR, dr. Severeanu, Al. G. Cantacuzino (secretarul societății). Acesta din urmă a fost delegat să mențină legătura cu ministrul Cultelor și Instrucțiunii Publice, Spiru Haret. Premiul pentru modelul în gips, câștigat de Celesti Fabio, profesor la Școala de Arte și Meserii din Iași, a fost înaintat firmei Wilhelm & Mayer din Stuttgart (unde s-a comandat medalia). Portretul domnitorului, care apărea pe avers, precum și elementele de pe revers (stema Moldovei și o legendă pe cinci rânduri), urmau desenele executate de profesorul Grigore Tocilescu, completate cu unele mici modificări sugerate de ceilalți membrii ai juriului⁴. Medalia, din argint, bronz, bronz aurit și bronz argintat, cu un diametru de 50 mm (cat. 2-6), s-a bătut în număr de 3.710 exemplare, din care 2.700 s-au trimis Ministerului Cultelor și Instrucțiunii pentru a le distribui ca premii elevilor de liceu din țară (900 ex. aurite - premiul I, 900 argintate - premiul II, 900 din bronz - premiul III); restul de 40 piese din argint au fost vândute de Societate publicului⁵. Se cunosc și exemplare din argint, fără numele gravurilor pe avers, care sunt copii probabil executate mai târziu, pentru colecționari⁶.

Medaliile populare sunt mai numeroase. Toate au pe avers portretul lui Ștefan cel Mare redat bust $\frac{3}{4}$ spre stânga sau dreapta (cu o singură excepție - modelul lui Șaraga executat din profil), purtând coroana (doar modelului lucrat de Balmberger este ne încoronat) și un costum inspirat de cel cu care este reprezentat domnitorul pe Tetraevangheliarul de la Humor. Portretele elaborate de gravori specializați - Carniol, Radivon, Șaraga, deși departe de realitatea înfățișării domnitorului moldovean, au speculat dragostea populară pentru acest erou național, prezentând un bărbat frumos, mândru, semeț, în plină tinerețe, impunându-se până azi în memoria românilor. Toate imaginile sale ulterioare au păstrat de fapt chipul creat de Celesti-Fabio după desenele lui Tocilescu, pentru că și Carniol, Radivon sau Șaraga, tot pe acest l-au imitat. Imaginea sa a devenit foarte cunoscută pentru că o parte din aceste medalii s-au distribuit ca premii școlare. Așa se face că pentru români marele Ștefan are chipul imaginat de Tocilescu/Celesti-Fabio, după cum suntem convingeți că ultimele sale clipe sunt cele imaginate de dramaturgul Barbu Ștefănescu Delavrancea în "Apus de soare".

Prima medalie populară din catalog este cea creată de Menachem Carniol, proprietarul Casei de gravură din București, întemeiată încă din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, care s-a menținut până în anii '30 ai secolului al XX-lea. A

³ BSNR, II, 10, 1905, p. 63.

⁴ A. Cumpătescu, *op.cit.*, p. 22.

⁵ BSNR, III, p. 130.

⁶ Practică întâlnită frecvent în medalistica noastră și nu numai; pentru unele detalii în acest sens vezi și Katiușa Părvan, Mariana Neaguțu, *Personalitatea și opera domnitorului A. Ioan Cuza în medalistică*, în MN, XV, 2003, pp. 211-247.

fost unul din cei mai prolifici autori și gravori de medalii, foarte multe populare. A fost furnizor al Curții Regale începând cu domnia Regelui Carol I. Carniol a bătut o medalie cu diametrul 50 mm, din bronz, aurită și argintată, pe avers cu efigia lui Ștefan cel Mare spre dreapta, pe revers cu scutul Moldovei având în jur stemele ținuturilor ei (cat. 7-8). Este semnată Carniol fiul pe avers. Sunt și exemplare cu toartă și panglică tricolor. Nu este menționată în "Catalogul medaliilor românești emise până în 1906", fapt ce ne miră, deoarece este o piesă frumoasă, de dimensiuni mari (50 mm), bine executată; ne punem întrebarea dacă nu este o realizare mai târzie sau, poate, lucrată la comandă, doar pentru colecționari⁷.

Tot lui Carniol fiul îi atribuim medaliile care au același avers și revers, doar un diametru mai mic (25 mm), cu toartă (din bronz argintat și bronz, cat. 10-11) și fără (din argint, cat. 9) și nu sunt semnate⁸. După părerea noastră ele pot fi executate mai târziu, pentru colecționari sau persoane particulare, pentru premiile elevilor din învățământul particular.

O altă medalie populară, cu toartă, din argint, bronz aurit și bronz, are pe avers efigia încoronată a lui Ștefan cel Mare, spre dreapta, iar pe revers, imaginea bisericii din Borzești (cat. 12-15). Nu este semnată; se cunosc două variante, ambele inedite ca diametru (25 mm - cat. 12-14 și 21 mm - cat. 15)⁹. Portretul este elegant executat, dar nu sunt elemente de stil care să-l poată atribui unui atelier sau gravor (aceste elemente determinante pentru stilul gravurilor în cazul medaliilor la care ne referim sunt fleuroanele coroanei, pletele, costumul). Chiar modulul piesei diferă de tot ce s-a bătut în 1904 - grosimea flanului este mai mare, marginea nu este marcată prin cerc perlat sau liniar. Aceste caracteristici pot fi indicii pentru o posibilă execuție a acestui tip într-un atelier străin. O medalie populară cu un modul asemănător, cu reprezentarea Bisericii din Borzești pe revers, după execuție pare o copie stângace după modelele gravurilor Carniol și Radivon. Pe avers este portretul creat de Carniol (cat. 14), iar stilul – modulul, încadrarea legendelor, amintesc medaliile de la nr. 15 și 16. Ni se pare un "hibrid" popular inspirat de producțiile gravurilor amintiți¹⁰.

Următoarea piesă din catalog este o medalie cu diametrul 30 mm, cu toartă, semnată pe revers Radivon-Carniol (cat. 16-19), ambii gravori ai Casei Regale care aveau case de gravură și bijuterii în București¹¹. Pe avers medalia prezintă efigia lui Ștefan cel Mare spre dreapta, iar pe revers, un pergament desfășurat cu o legendă pe opt rânduri; este din bronz, aurită și argintată. Acest tip a fost distribuit ca premiu în școlile primare din comuna București¹². Piese cunoscute sunt cele cu

⁷ Este menționată de D. Morărescu, *Oameni de cultură români în arta medaliei. Dicționar*, București, 1991, p. 81, foto 144 și de A. Cumpătescu, *op.cit.* p. 22 care, ca și noi, a considerat-o tipul 2 de portret. O găsim și în MRRC, nr. 1050.

⁸ Menționată și de A. Cumpătescu, *op.cit.* p. 22-23, tipul de portret 3a.

⁹ BSNR III, p. 130 este doar varianta aurită, de 25 mm, A. Cumpătescu, *op.cit.* menționează tipul, nr. 3b, fără referiri la diametru și metal.

¹⁰ Vezi A. Cumpătescu, *op.cit.*, p. 23, foto 8.

¹¹ Carniol pe Str. Franceză, Radivon în Casele Eforiei de pe Bdul Elisabeta.

¹² BSNR, III, p. 131. Și A. Cumpătescu o menționează, *op.cit.*, p. 23, 3d.

diametrul 30 mm, dar am întâlnit și o medalie din acest tip cu diametrul 50 mm, din bronz (cat. 16). Portretul diferă de celelalte prin modul de redare a pletelor - vălurite, trecute peste umăr, spre spate. Este o efigie foarte frumoasă; domnitorul, îmbrăcat în costumul din Tetraevangheliarul de la Humor, are o expresie concentrată, mai puțin falnică, dar mai apropiată. Pe revers este redat un pergament în care "România Recunoscătoare" dedică medalia amintirii "domnului Ștefan cel Mare și Sfânt, înțeleptul și pururi biruitorul, apărătorul neamului și al creștinătății". Gravorul nu s-a semnat, dar după modul de redare a legendei, într-o evidentă exprimare moldovenească, ne gândim că poate fi un moldovean, care nu și-a putut uita graiul. România Recunoscătoare poate fi de dincolo de Prut și de aceea portretul domnitorului nu se regăsește la gravorii "români" care s-au semnat.

O altă medalie bătută în 1904, cu diametrul 39 mm, este medalia Societății Științifice și Literare "Arhiva" din Iași, editată de Șaraga (Samoil și Regina) prin Librăria "Moldova" din același oraș. Reversul a fost executat după proiectul arhitectului I. Mironescu (cat. 20)¹³. Este din aluminiu, pe avers este reprezentat domnitorul în profil dreapta, cu coroană și costumul din Tetraevangheliarul de la Humor, iar pe revers este stema Moldovei reproducă de pe o monedă de epocă și semnătura Șaraga - Iași. La MNIR se păstrează și o variantă de 35 mm, tot din aluminiu (cat. 21), inedită. Este singura efigie în care portretul este redat în profil. Medalia a fost editată sub privegherea Ligii Culturale (al cărei membru era din 1894 unul din frații Șaraga - Elias), care a declarat-o "*cea mai reușită și vrednică - după documente din epoca lui Ștefan*"¹⁴.

O altă medalie, din bronz aurit, cu diametrul 27 mm, prezintă pe avers efigia domnitorului ușor întors spre dreapta, cu capul descoperit și cu pletele date pe spate. Pe revers este simbolul Moldovei (capul de bour) și o legendă circulară. Această medalie a fost bătută prin grija editorului de medalii Șaraga din Iași, care avea librăria "Autorii României", dar executată de gravorul Balmberger din Nürnberg¹⁵. A fost lucrată din bronz, bronz aurit și argintat, cu toartă (cat. 22-23) și fără (24), cu diametrul 27 și respectiv 27,5 mm. După același model s-au bătut medalii nesemnate, cu toartă, cu diametrul 27 mm (cat. 25).

Tot din anul jubiliar 1904 este medalia cu toartă și diametrul 25 mm, bătută de Clubul român din Viena pentru comemorarea serbărilor de la Putna; este nesemnată, executată din argint și bronz (cat. 26-27). Pe avers este bustul lui Ștefan cel Mare spre dreapta și o legendă circulară (**UNITI SUNTEMU IN CUGETU, UNITI IN DUMNEDIEU**), care apare și pe aversul medaliei din 1871 bătută de

¹³ D. Morărescu, *op.cit.*, p. 80, fără ilustrație; A. Cumpătescu, *op.cit.*, pp. 23-24, nr. 7, care descrie piesa, dar fără foto.

¹⁴ I. Massoff, *Strădania a cinci generații. Monografia familiei Șaraga*, București, 1941, p. 62.

¹⁵ A. Cumpătescu, *op.cit.*, p. 23 nr. 5, o menționează cu diametrul 27,5 mm. Numele complet al Firmei din Nürnberg este Münz-Anstalt, MetallWaren Fabric „C. Balmberger“; prin această firmă au fost bătute și medalii dedicate lui Vasile Alecsandri în 1905 și Mihail Eminescu în 1909; V. Macarie, *Materiale documentare privind ridicarea statuii lui Mihail Eminescu din Galați*, în "Cronica. Revistă de cultură", S.N., an XXXIII, nr. 6, iunie, 1998, p. 11.

Junimea Română din Viena, ca o deviză a Societății studenților români. Pe revers, central, se află o legendă pe șase rânduri, identică cu cea de pe medalia din 1871 amintită. Este evident același autor modelator, care a folosit stanța mai veche la care a făcut mici modificări. Ne întrebăm dacă nu cumva ambele medalii au fost executate de același gravor, poate un student român și poate chiar la Viena.

În anul 1904 au avut loc mai multe evenimente notabile, printre acestea restaurarea unor edificii religioase importante din Iași, care au fost comemorate prin baterea de medalii și plachete, unele din ele păstrând pe avers portretul domnitorului Ștefan cel Mare. Astfel, este placheta bătută în amintirea reclădirii din temelie a Bisericii Sf. Nicolae din Iași, zidită de Ștefan cel Mare între 1491-1493, restaurată de arhitectul francez de Nouy, cel care a refăcut mai multe lăcașuri religioase în timpul domniei lui Carol I. Placheta a fost lucrată de profesorul Gabriel Popescu, din argint, bronz, bronz aurit și argintat, cu dimensiunile 66x50 mm (cat. 31-32). Pe aversul piesei este redat capul domnitorului în profil dreapta, iar pe revers clădirea bisericii. Întrucât am găsit și piese cu dimensiuni ușor diferite (65x49 mm, cat. 32-33), din argint și bronz, le-am prezentat separat, ca o altă emisiune; ele pot fi rebateri pentru colecționari.

În același timp firma Șaraga a emis medalia rombică dedicată restaurării bisericilor Sf. Nicolae construită de Ștefan cel Mare între 1491-1493 și Trei Ierarhi, ctitorită de Vasile Lupă în 1639. Medalia, care are latura de 35 mm, s-a bătut din argint și bronz, cu toartă (cat. 34) și fără (cat. 33). Pe avers sunt redat medaliaoane cu portretele ctitorilor Ștefan cel Mare, Vasile Lupu și Carol I, iar pe revers, cele două biserici. Sunt piese foarte îngrijite, printre medaliile cele mai bine realizate din categoria celor care folosesc portretul domnitorului.

După 1904, pentru o vreme, nu s-au mai emis medalii cu chipul lui Ștefan cel Mare până în 1926, când s-a bătut medalia pentru comemorarea primului congres studențesc care a avut loc la Putna în 1871. Medalia nu este semnată; a fost emisă de Cercul studențesc "Arboroasa" din Cernăuți, executată din aluminiu, cu diametrul 32 mm (cat. 28). Execuția este foarte stângace, portretele de pe avers – Mihail Eminescu, într-un medalion plasat în partea stângă a câmpului și Ștefan cel Mare, în dreapta, sunt copiate după modelele clasice din 1904. Lipsa valorii artistice este compensată de cea emoțională pe care această medalie populară o transmite¹⁶.

Din 1924-1926 este și minimedalia cu toartă bătută de Societatea "Principele Mircea" pentru ocrotirea copiilor orfani. Aceasta are pe avers portretul lui Ștefan cel Mare lucrat după modelul folosit pentru baterea medaliei oficiale din 1904, la Stuttgart. Piesa din 1926 este din bronz, cu diametrul 17 mm (cat. 40); are aversul foarte ușor concavizat.

Deși nu sunt datate, am considerat că cele două medalii bătute de Societatea Ortodoxă Națională a Femeilor Române, având pe avers portretul lui Ștefan cel Mare, sunt emise în anul 1925. În acest an Societatea a bătut câteva

¹⁶ Vezi și A. Cumpătescu, *op.cit.*, p. 24.

medalii populare și este posibil ca piesa noastră să facă parte din această serie¹⁷. Una din piesele noastre (cat. 41) este semnată pe avers, sub bustul domnitorului, A.F. Considerăm că este vorba de A. Fessler din București, care a lucrat (și semnat) câteva din medaliile pentru această Societate, una din ele având aceeași legendă pe revers (IN HOC SIGNO VINCES)¹⁸. Un alt argument pentru datare este posibilă comemorare, în acest an, a 15 ani de la fondarea Societății (întemeiată în 1910). Medaliile noastre au același revers, sunt din metal comun argintat și au 23 mm (cat. 41-42)¹⁹.

Printre medaliile deosebite prin nivelul execuției se numără cele bătute cu ocazia primelor expoziții ale Moldovei întregite, organizate la Iași și Chișinău în 1923. Medaliile acestor expoziții au fost concepute și realizate de sculptorul Constantin Kristescu, ofițer de carieră, participant la luptele din primul război mondial, unde a fost rănit și a fost decorat cu Ordinul “Mihai Viteazul”, clasa III-a pentru participarea sa la lupta de la Mărășești²⁰. Piesa este unifacies și are 35 mm (cat. 35); impresionează alegoria celor două tinere în costum național care-și dau mâna, pe fundalul Cetății Sucevei și statuii lui Ștefan cel Mare. Sunt două variante: pe avers cu legendă incizată, care s-a distribuit la Iași (cat. 36) și o galvanoplastie cu panglică tricolor, inedită (cat. 37). O altă medalie bătută pentru același eveniment este medalia de Participant la Expoziția Moldovei întregite, executată tot de Kristescu, din argint aurit, cu diametrul 57 mm (s-au emis exemplare din argint, bronz, bronz aurit și argintat). Piesa prezintă pe revers o legendă pe mai multe rânduri care subliniază faptul că deja marele domnitor Ștefan cel Mare devenise un simbol al marelui Moldova (cat. 38)²¹. Același model (57 mm, bronz argintat), dar care are în plus, pe revers, cartușul pentru numele celui care a primit medalia, a servit la baterea unei medalii de participant (cat. 39).

În continuare vom prezenta câteva medalii cu portretul domnitorului, publicate, pe care nu le avem în colecție, dar care își au locul în această prezentare a portretelor medalistice ale lui Ștefan cel Mare. Prima dintre acestea este medalia bătută în 1938 cu ocazia comemorării a 400 de ani de la ctitorirea bisericii celei mari de la Mănăstirea Neamț (în 1497)²²; a fost bătută la Paris de gravorul francez Maurice Dellanoy, executată după desenele profesorului I. D. Ștefănescu²³. Pe avers sunt reprezentate capetele acolate ale domnitorului Ștefan cel Mare și Regelui Carol al II-lea. Pe revers, în câmp, este biserica veche de la Neamț; imaginea ei, de mai mici dimensiuni, este reluată și în exergă (cat. 43). Piesa este

¹⁷ MRRC 2009-2013.

¹⁸ MRRC 2013.

¹⁹ La A. Cumpănescu, *op.cit.*, p. 23, sunt menționate ca având diametrul 23,5.

²⁰ Pentru viața și opera lui Ctin Kristescu, vezi Katiușa Pârvan, Angela Mihalea, *Câteva date privind opera medalistică a sculptorului Constantin Kristescu*, în AMM, Vaslui, 1993-1998. pp. 293-305.

²¹ Pe larg despre aceste medalii. *ibidem*, pp. 294-295, 298 nr. 9-11.

²² D. Morărescu, *op.cit.*, p. 81, foto 145-146, care în nota 148 dă și o trimitere la BOR, 1940, ¾, p. 110-111. Informațiile sale sunt preluate de A. Cumpănescu, *op.cit.*, p. 24 și foto 13.

²³ *Ibidem*.

interesantă din mai multe motive: în primul rând talentul cu care au fost executate reprezentările, apoi faptul că este lucrată de artistul francez, după modelul unui profesor român. În al doilea rând, este interesantă alăturarea efigiei regale cu cea a unei personalități de excepție, foarte populare și iubite de români, cum era și este Ștefan cel Mare. Este un aspect al insistenței tenace cu care Regele Carol al II-lea a urmărit atragerea capitalului politic și prin această alăturare (sunt cunoscute medaliile pe care apare alături de Carol I și Ferdinand, dar această medalie este singura unde este alături de Ștefan)²⁴. Și un ultim aspect interesant: D. Morărescu menționează în lucrarea amintită că medalia s-a bătut doar în două exemplare, unul din aur, altul din vermeil, ambele cu diametrul 84 mm și greutatea 426 g!²⁵.

În final vom menționa doar o serie de medalii pentru comemorarea unor evenimente și edificii moldovene, bătute după 1950 la Monetăria statului, care preiau portretele mai vechi ale domnitorului sau realizează unele noi, în același spirit.

Astfel, este medalia emisă în 1957 pentru comemorarea a 500 de ani de la urcarea pe tron a lui Ștefan cel Mare, o piesă lucrată de sculptorul Nicolae Pascu, foarte slab realizată însă²⁶.

În anul 1977 s-au bătut trei medalii care redau pe revers statuile lui Ștefan cel Mare ridicate la Suceava²⁷, la Iași, în fața Palatului Culturii²⁸ și la Vaslui²⁹. Statuia din Chișinău a domnitorului, inaugurată la 29 aprilie 1928, este reprezentată pe o medalie mai târzie, din tombac cu diametrul 60 mm, lucrată de Vasile Gabor, la Monetărie³⁰.

În 1985 a fost bătută o medalie pentru centenarul Liceului “Ștefan cel Mare” din Suceava, creația gravorului Ștefan Grudinschi de la Monetărie. Portretul de pe avers este inspirat de cel de pe medalia oficială din 1904 și are un fundal bogat ornamentat și o legendă semicirculară înscrisă pe o eșarfă; elementele, deși bine executate, sunt prea multe și obosesc privirea³¹.

În 1988 a fost emisă o medalie pentru comemorarea ctitoririi Mănăstirii Voroneț, realizată de gravorul Constantin Dumitrescu. Pe avers este reluat portretul lui Grudinschi din 1985, cu mici modificări ale trăsăturilor și eliberarea câmpului de elementele obositoare³².

În anul 1992 Ștefan cel Mare a fost trecut de Biserica Ortodoxă Română în rândul Sfinților. S-a bătut o medalie comemorativă prin grija Societății culturale “Ștefan cel Mare” din Bucovina, autor fiind Vasile Gabor. Pe avers este înfățișat un

²⁴ Vezi și E. Oberländer-Târnoveanu, Katiușa Pârvan, *Medalii, plachete, bancnote, ordine și decorații de la Carol al II-lea*, în MN XVI, aflat în curs de publicare.

²⁵ D. Morărescu, *op.cit.*, p. 82.

²⁶ A. Cumpătescu, *op.cit.*, p. 24, fără foto.

²⁷ *Ibidem*, foto 17.

²⁸ *Ibidem*, foto 18.

²⁹ *Ibidem*, foto 19.

³⁰ *Ibidem*, fără foto.

³¹ *Ibidem*, foto 14.

³² *Ibidem*, foto 15.

portret puțin mai deosebit, care nu aduce decât foarte vag cu portretul clasic creat la începutul secolului al XX-lea. Chipul ascetic poate este o aluzie la momentul sanctificării. Pe revers este imaginea mormântului de la Putna al domnitorului³³.

O ultimă medalie la care ne oprim este cea emisă cu ocazia comemorării a 20 de ani de la constituirea Secțiunii Suceava a SNR, în 1997. Aceasta reproduce, pe avers, în stânga, medalioane cu portretele domnitorilor Bogdan I, Petru Mușat, Ștefan cel Mare, din păcate slab realizate. Pe revers, mai bine realizat, este reprodus aversul unui gros de la Petru Mușat înscris într-un chenar octogonal³⁴.

Am lăsat la urmă portretul domnitorului de pe trei emisiuni monetare: piesa de 500 lei 1941, din argint, autor H. Ionescu, bătută la Monetărie, unde este reprodusă imaginea de pe Tetraevangheliarul de la Humor (cat. 44); moneda de 20 lei 1992, din bronz (cat. 45), ce redă pe avers portretul lui Ștefan, o slabă reluare a portretelor mai vechi, ce aduce vag cu imaginea lui Ștefan de pe medalia lui Șaraga bătută în 1904 pentru comemorarea reedificării bisericilor Sf. Nicolae și Trei Ierarhi din Iași și moneda de aur – emisiune pentru colecționari, emisă de Banca Națională în 2004, după desenul foarte bine realizat de Ștefan Ursachi, inspirat după portretul domnitorului de la Mănăstirea Voroneț.

Această sumară trecere în revistă a portretelor medalistice ale domnitorului Ștefan cel Mare în anul comemorării a 500 de ani de la moartea sa este neînsemnatul nostru omagiu adus marelui erou al neamului, pe care noi românii îl numim “cel Mare și Sfânt”.

³³ *Ibidem*, foto 16.

³⁴ *Ibidem*, foto 21.

Catalog

1. Medalie comemorativă cu toartă și panglică tricolor, *Serbarea Junimii academice la Putna – În memoria lui Ștefan cel Mare*, 1871, f.g.
 Av. Legendă semicirculară: **UNITI SUNTEMU IN CUGETU, UNITI IN DUMNEDIEU**. Central, Columna lui Traian.
 Rv. Legendă circulară de la dreapta la stânga: **JUNIMEA ROMANA ACADEMICA PUTNA 1871**. Central, legendă pe șase rânduri: **IN/MEMORIA/LUI/ȘTEFANU/CELU/MARE**.
 MC, 35 mm, inv MNIR 30.460.
 BSNR III, p. 40 pentru tipul general, la care sunt numeroase variante de diametru și metal; MRRC 399.
- 2-6. Medalie comemorativă oficială, *400 de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare*, 1904, Stuttgart, gravor Wilhelm Mayer și Fritz Wilhelm.
 Av. Legendă semicirculară: **ȘTEFAN CEL MARE SI SFANT 1457 – 1504**. Central bustul domnitorului din față, purtând coroană fleuronată. Jos în dreapta **M&W. ST**.
 Rv. Legendă semicirculară: **MARELUI STREMOȘ ȘTEFAN – VODĂ**. Central stema Moldovei; dedesubt legendă pe cinci rânduri: **LA IMPLINIREA DE PATRV SVTE DE ANI/DE LA SAVARSIREA LVI DIN VIATA/CA SEMN AL RECVNOSTINTEI/NEAMVLVI SEV/1505 – 1904**. Pe margine, jos dreapta: **SUB PRIVEGHEREA SOC: NVMISMATICE ROMANE**.
 AE aurit, 50 mm, inv. MNIR Pv. 905/B 993, Col. BNR, Transfer CNBAR.
 AR, 50 mm, inv. MNIR 159.523; Pv. 51 I/B 556, Col. BNR, Transfer CNBAR.
 AE argintat, 50 mm, inv. MNIR Pv. 909/B 997, Col. BNR, Transfer CNBAR.
 AE, 50 mm, inv. MNIR Pv. 907-908/B 995-996, Col. BNR, Transfer CNBAR.
 AE, 51 mm, inv. MNIR 1850.
 BSNR II, p. 63; BSNR III, p. 129-130; MRRC 1059.
- 7-8. Medalie comemorativă, *Al patrulea centenar Ștefan cel Mare*, București, 1904, gravor Carniol Fiul.
 Av. Legendă semicirculară în chenar cu elemente geometrice: **ȘTEFAN CEL MARE SI SFÂNT DOMNUL MOLDOVEI 1457 – 1504**. Central bustul domnitorului în profil spre dreapta. Sub umăr cu litere incuse **CARNIOL FIUL**.
 Rv. Legendă circulară întreruptă în chenar cu elemente geometrice: **SERBĂTORIREA CENTENARULUI AL PATRULEA * 1504 - 1904 ***. Central stema Moldovei înconjurată de semnele ținuturilor moldovene.
 AE aurit, 50 mm, inv. MNIR 159.518; Pv. 906/B 994, Col. BNR, Transfer CNBAR.
 MC, 50 mm, inv. MNIR Pv. 908/B 996, Col. BNR, Transfer CNBAR.
 BSNR XIII/27, p. 41; MRRC 1050, dar diametrul eronat 60 mm.
9. Medalie comemorativă populară, *400 de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare*, 1904, f. g.

Av. Legendă circulară: **STEFAN CEL MARE SI SFÂNT DOMNUL MOLDOVEI * 1457 – 1504 ***. Central bustul domnitorului în profil spre dreapta, purtând coroană.

Rv. Legendă circulară: ***IN AMINTIREA ANIVERSARIÎ A 400 AN DE LA MPTE 1504 – 1904**. Central stema Moldovei înconjurată de semnele ținuturilor moldovene.

AR, 25 mm, inv. MNIR Pv. 1450/B 1603, Col. BNR, Transfer CNBAR.

Inedit; MRRC 1050 ca tip general.

- 10-11. Medalie comemorativă populară cu toartă, *400 de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare*, 1904. f. g.

Av. Legendă circulară: **STEFAN CEL MARE SI SFÂNT DOMNUL MOLDOVEI * 1457 – 1504 ***. Central bustul domnitorului în profil spre dreapta, purtând coroană.

Rv. Legendă circulară: **IN AMINTIREA ANIVERSARIÎ A 400 AN DE LA MPTE 1504 – 1904**. Central stema Moldovei înconjurată de semnele zodiacale.

AE argintat. 25 mm, inv. MNIR Pv. 1451/B 1604, Col. BNR, Transfer CNBAR.

AE, 25 mm, inv. MNIR 30.907.

Inedit; MRRC 1050 ca tip general.

- 12-14. Medalie comemorativă populară cu toartă, *Sărbătorirea celui de al patrulea centenar al morții lui Ștefan cel Mare, Borzești*, 1904.

Av. Legendă circulară: **STEFAN CEL MARE SI SFANT DOMNUL MOLDOVEI * 1457 – 1504 ***. Central bustul domnitorului spre dreapta, purtând coroană.

Rv. Legendă semicirculară: **SERBATORIREA CENTENARULUI AL PATRULEA**. Central biserica din Borzești; dedesubt **BORZEȘCI 1904**.

AR 916‰, 9,60 g, 25 mm, inv. MNIR 30.436.

AE aurit, 25 mm, inv. MNIR Pv. 1449/B 1602, Col. BNR, Transfer CNBAR.

AE, 25 mm, inv. MNIR Pv. 1447/B 1600, Col. BNR, Transfer CNBAR.

BSNR III, p. 130, MRRC 1041 tip general.

15. Medalie comemorativă populară cu toartă, *Sărbătorirea celui de al patrulea centenar al morții lui Ștefan cel Mare, Borzești*, 1904.

Av. Legendă circulară: **STEFAN CEL MARE SI SFÂNT DOMNUL MOLDOVEI · 1457 – 1504 ·**. Central bustul domnitorului spre dreapta, purtând coroană.

Rv. Legendă circulară pe două rânduri: **MARELUI STRĂMOȘ CA SEMN DE RECUNOȘCINȚĂ A NEAMULUI · · 1904 ·/LA IMPLINIREA 400 ANI DE LA SĂVÂRȘIREA LUI**. Central scut cu stema Moldovei; sub scut, semicircular, **BORZEȘCI**.

AE aurit, 21 mm, inv. MNIR 159.840.

Inedit; în BSNR XIII/28, p. 74, este menționată cu diametrul 25 mm; MRRC 1042 tip general.

16. Medalie comemorativă populară cu toartă, *În amintirea mărețelor fapte ale domnului Ștefan cel Mare*, 1904, gravor Radivon și Carniol.

Av. Legendă semicirculară: **ȘTEFAN CEL MARE SI SFÎNT DOMN AL ȚĂRII MOLDOVEI**. Central bustul domnitorului în profil spre dreapta, purtând coroană.

Rv. În câmp, în partea de sus **1504 – 1904**; dedesubt pergament desfășurat pe care este înscrisă o legendă pe opt rânduri: **IN AMINTIREA/MĂRETELOR FAPTE/ALE INTELEPTVLVI SI/PVRVREA BIRVITORVLVI/DOMN/APĂRĂTORVL NEMVLVI/SI AL CRESTINĂTĂTII/ROMÂNIMEA RECVNOSCĂTOARE**. Pe margine, în partea de jos, **RADIVON – CARNIOL**.

AE, 51 mm, inv. MNIR 1850.

Inedit

- 17–19. Medalie comemorativă populară cu toartă, **În amintirea mărețelor fapte ale domnului Ștefan cel Mare**, 1904, gravor Radivon și Carniol.

Av. Legendă semicirculară: **ȘTEFAN CEL MARE SI SFÎNT DOMN AL ȚĂRII MOLDOVEI**. Central bustul domnitorului în profil spre dreapta, purtând coroană.

Rv. În câmp, în partea de sus **1504 – 1904**; dedesubt pergament desfășurat pe care este înscrisă o legendă pe opt rânduri: **IN AMINTIREA/MĂRETELOR FAPTE/ALE INTELEPTVLVI SI/PVRVREA BIRVITORVLVI/DOMN/APĂRĂTORVL NEMVLVI/SI AL CRESTINĂTĂTII/ROMÂNIMEA RECVNOSCĂTOARE**. Pe margine, în partea de jos, **RADIVON – CARNIOL**.

AE aurit, 30 mm, inv. MNIR Pv. 1445/B 1598, Col. BNR, Transfer CNBAR.

AR. 30 mm, inv. MNIR 159.838.

MC argintat, 30 mm, inv. MNIR Pv. 1310/B 1446, Col. BNR, Transfer CNBAR.

BSNR III, p. 131 tip general, există mai multe variante; MRRC 1047 tip general.

20. Medalie comemorativă populară cu toartă, **400 de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare**, Iași, 1904, editor Șaraga.

Av. Legendă semicirculară: **ȘTEFAN VODĂ CEL MARE SI SFÎNT DOMN AL ȚĂRII MOLDOVEI**. Central bustul domnitorului în profil spre dreapta, purtând coroană, în cerc liniar.

Rv. Legendă circulară: **IN AMINTIREA CELEI DE A 400 ANIVERSARE A MORȚEI SALE* 1504 – 1904 ***. Central scut cu stema Moldovei înconjurat de elemente vegetale; jos, stânga, **SARAGA – IASI**.

AL, 39 mm, inv. MNIR PV. 1307/B 1443, Col. BNR, Transfer CNBAR.

BSNR XII/27, p. 41; MRRC 1049.

21. Medalie comemorativă populară cu toartă, **400 de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare**, Iași, 1904, gravor Șaraga.

Av. Legendă semicirculară: **ȘTEFAN VODĂ CEL MARE SI SFÎNT DOMN AL ȚĂRII MOLDOVEI**. Central bustul domnitorului în profil spre dreapta, purtând coroană.

Rv. Legendă circulară: **IN AMINTIREA CELEI DE A 400 ANIVERSARE A MORȚEI SALE* 1504 – 1904 ***. Central scut cu stema Moldovei și elemente vegetale; jos, stânga, **SARAGA – IASI**.

AL, 35 mm, inv. MNIR 30.437.

- Inedit.
- 22-23. Medalie comemorativă populară cu toartă, *400 de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare*, 1904, gravor Balmberger.
 Av. Legendă semicirculară în partea de sus: ȘTEFAN CEL MARE. Central bustul domnitorului $\frac{3}{4}$, fără coroană. Pe brațul stâng BALMBERGER. Totul în cerc perlat.
 Rv. Legendă circulară: 400 ANI DE LA MOARTEA LUI ȘTEFAN CEL MARE. Central medalion în care este reprezentat capul de bour heraldic, iar circular 1457 – 1504 – 1904. Totul în cerc perlat.
 AE argintat, 27 mm, inv. MNIR PV. 1309/B 1445. Col. BNR, Transfer CNBAR.
 AE, 27 mm, inv. MNIR, Pv. 1309/B 1445, Col. BNR, Transfer CNBAR.
 MRRC 1040 tip general.
24. Medalie comemorativă populară, *400 de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare*, 1904, gravor Balmberger.
 Av. Bustul domnitorului din față, $\frac{3}{4}$, fără coroană, în câmp, stânga/dreapta ȘTEFAN – CEL MARE. Pe brațul stâng BALMBERGER. Totul în cerc perlat.
 Rv. Legendă circulară: *400 ANI DE LA MOARTEA LUI ȘTEFAN CEL MARE. Central medalion în care este reprezentat capul de bour heraldic, iar circular 1457 – 1504 – 1904. Totul în cerc perlat.
 AE, 27,5 mm, inv. MNIR 30.462.
 MRRC 1040 tip general.
25. Medalie comemorativă populară cu toartă, *400 de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare*, 1904, <Balmberger>.
 Av. Legendă semicirculară în partea de sus: ȘTEFAN CEL MARE. Central bustul domnitorului $\frac{3}{4}$, fără coroană. Totul în cerc perlat.
 Rv. Legendă circulară: 400 ANI DE LA MOARTEA LUI ȘTEFAN CEL MARE. Central medalion în care este reprezentat capul de bour heraldic, iar circular 1457 – 1504 – 1904. Totul în cerc perlat.
 AE, 27 mm, inv. MNIR PV. 1446/B 1599, Col. BNR, Transfer CNBAR.
 Inedit.
- 26-27. Medalie comemorativă cu toartă, *Clubul Român din Viena în amintirea lui Ștefan cel Mare*, Viena, 1904.
 Av. Legendă circulară: UNITI SUNTEMU UN CUGETU, UNITI IN DUMNEDIEU. Central bustul domnitorului spre dreapta.
 Rv. Legendă circulară: CLUBUL ROMÂN VIENA * PUTNA 2/15 JULIU 1904. Central legendă pe șase rânduri: IN/MEMORIA/LUI/ȘTEFANU/CELU/MARE.
 AR 875‰, 6,90 g, 25 mm, inv. MNIR 30.668.
 AE, 25 mm, inv. MNIR 30.807.
 MRRC 1046.
28. Medalie populară cu toartă și panglică tricolor, *Jubileul primului Congres studențesc de la Putna organizat de Cercul "Arboroasa"*, Cernăuți, 1926.

- Av. Legendă circulară între două cercuri liniare: **COMEMORAREA SERBAREI ROMANESTI DELA PUTNA *1871 - 1926***. Central două medalioane ovale alăturate cu busturile afrontate ale poetului Mihail Eminescu (stânga) și domnitorului Ștefan cel Mare (dreapta).
- Rv. Legendă circulară între două cercuri liniare: **CERCUL STUDENȚESC "ARBOROASA" * CERNĂUȚI ***. Central legendă pe șase rânduri: **CU OCAZIA/ COMEMORĂREI/ PRIMULUI CONGRES/ STUDENȚESC ȚINUT/LA PUTNA/1871.**
- AL, 32 mm, inv. MNIR 30.624.
Cumpătescu, p. 24 pl. 3; MRRC 2021.
- 29-30.** Plachetă comemorativă, *Reclădirea bisericii Sf. Nicolae din Iași*, 1904, gravor Gabriel Popescu.
- Av. În câmp bustul domnitorului Ștefan cel Mare, $\frac{3}{4}$ în profil spre stânga; dedesubt legendă pe două rânduri: **CAROL I/DOMN ȘI REGE AL 38^{LEA} AN DE DOMNIE 1904 ROMANIEI.**
- Rv. În medalion bustul domnitorului și legendă semicirculară: **ȘTEFAN – VOEVOD**, sub care se află un ram de măslin și imaginea bisericii. Sub acestea legendă pe opt rânduri: **BISERICA DOMNEASCĂ SF: NICOLAE/ZIDITĂ ÎN IAȘI DE ȘTEFAN VOEVOD/DOMNUL MOLDOVEI 1491-1493/RECLĂDITĂ DIN TEMELIE DUPĂ/PATRU SECOLI DE LA MOARTEA/MARELUI DOMN DE REGELE CAROL I ÎN AL 38^{LEA} AN DE DOMNIE 1904.** În dreapta, jos **G. POPESCU.**
- AE argintat, 66x50 mm, inv. MNIR Pv. 130/B 154, Col. BNR, Transfer CNBAR.
AE, 66x50 mm, inv. MNIR 30.444.
MRRC 1054 tip general.
- 31–32.** Plachetă comemorativă, *Reclădirea bisericii Sf. Nicolae din Iași*, 1904, gravor Gabriel Popescu.
- Av. În câmp bustul domnitorului Ștefan cel Mare, $\frac{3}{4}$ în profil spre stânga; dedesubt legendă pe două rânduri: **CAROL I/DOMN ȘI REGE AL 38^{LEA} AN DE DOMNIE 1904 ROMANIEI.**
- Rv. În câmp imaginea bisericii; dedesubt legendă pe șapte rânduri: **BISERICA SFINȚILOR/TREI IERARHI ZIDITĂ ÎN/IAȘI DE VASILE VOEVOD/DOMNUL MOLDOVEI 1639/RECLĂDITĂ DIN TEMELIE DE/REGELE CAROL I ÎN AL 38^{LEA} AN DE DOMNIE 1904.** În dreapta jos **G. POPESCU.**
- AR, 65x49 mm, inv. MNIR Pv. 129/B 152, Col. BNR, Transfer CNBAR.
AE, 65x49 mm, inv. MNIR Pv. 129/B 153, Col. BNR, Transfer CNBAR.
Inedit; MRRC 1054 tip general.
- 33.** Medalie rombică comemorativă, *Restaurarea bisericilor Sf. Nicolae și Trei Ierarhi din Iași*, Iași, 1904, gravor Șaraga.
- Av. Sus două medalioane cu busturile regelui Carol I/1904 și domnitorului Ștefan cel Mare/1493, iar dedesubt medalion cu bustul domnitorului Vasile Lupu/1639.
- Rv. Legendă pe patru rânduri: **RESTAURATE/ - ÎN 1904 -/SUB DOMNIA/M.S. REGELUI CAROL I.** Dedesubt imaginea celor două biserici, sub ele **BIS. SF.**

NICOLAE 1493 și BIS. TREI – ERARHI 1639/ - FIIND - /MITROPOLIT AL MOLDOVEI ȘI SVCEVEI/ - PARTHENIU - /PRIM – MINISTRU D. A. STURDZA/MINISTRV CVLTELOR SP. HARET/PRIMAR C. B. PENNESCU.

AR. 35x35 mm, inv. MNIR Pv. 1441/B1594, Col. BNR, Transfer CNBAR.
MRRC 1055.

34. Idem, cu toartă.

AE, 35x35 mm, inv. MNIR 32.084; Pv. 1442/B1595, Col. BNR, Transfer CNBAR.

MRRC 1055.

35. Medalie comemorativă unifacies cu toartă, *Prima Expoziție a Moldovei întregite*, 1923, gravor Constantin Kristescu.

Av. Legendă semicirculară cu litere incuse: **PRIMA EXPOZIȚIE AGRICOLĂ A MOLDOVEI ÎNTREGITE**. În câmp alegorie: Provinciile românești unite reprezentate prin două tinere în costum național țin între ele scut cu stema României: ca fundal este Cetatea Sucevei și Ștefan cel Mare. Dedesubt, în dreapta, legendă pe opt rânduri cu litere incuse: **MOLDOVA LUI/STEFAN/REINTREGITĂ/Azi SUB REGELE/FERDINAND/FĂURITORUL/ROMANIEI/MARI**. În dreapta C. KRISTESCU.

AE, 35 mm, inv. MNIR Pv. 1706/402/1335. Col. Ștefan Capșa, Custodie CNBAR.
MRRC 1908.

36. Medalie idem, dar pe Rv. legendă incusă pe trei rânduri: **IASSY/-/27 SEPTEMBRIE/1923/-/**.

AE, 35 mm, inv. MNIR Pv. 1705/402/1334, Col. Ștefan Capșa, Custodie CNBAR.
AMM, p. 298 nr. 9 b.

37. Galvanoplastie după medalia de mai sus, cu toartă și panglică tricolor.

AE, 35 mm, inv. MNIR Pv. 1708/402/1337, Col. Ștefan Capșa, Custodie CNBAR.
Inedit.

38. Medalie de *participant la Expoziția Moldovei întregite*, 1925. gravor Constantin Kristescu.

Av. Legendă semicirculară: **REGATUL ROMÂNIEI**. Dedesubt, legendă pe trei rânduri: **EXPOZIȚIA/MOLDOVEI/INTREGITE**. Central cartuș gol pentru numele participantului. Jos scut cu stema României Mari, așezat pe grupaj de snopi, știuleți, roată de plug, ram de stejar și palmier. Totul este încadrat în cunună de stejar și viță de vie cu ciorchini.

Rv. Legendă semicirculară: **DUPĂ VEACURI PRIBEGE APUSE COPRINSE AMU ÎNTR'O FRĂTEASCĂ IMBRATIȘARE**. În câmp stânga, legendă incusă pe opt rânduri: **MOLDOVA LUI/STEFAN/REINTREGITA/Azi SUB REGELE/ FERDINAND/FĂURITORUL/ROMANIEI/MARI**. Jos, stânga, cu litere incuse, C. KRISTESCU.

AR (marcat pe muchie) aurit, 57 mm, inv. MNIR Pv. 1707/402/1336, Col. Ștefan Capșa, Custodie CNBAR.

AMM p. 298 nr. 10.

39. Medalie c. m. s., dar pe Av. sub legenda semicirculară, o legendă pe două rânduri: **EXPOZIȚIA/MOLDOVEI ÎNTREGITE**. Dedesubt cartuș cu legenda **PARTICIPANT**.
AE argintat, 57 mm, inv. MNIR Pv. 29/140/718, Custodie, CNBAR.
AMM p. 298 nr. 10 a.
40. Medalie comemorativă cu toartă, *Societatea "Principele Mircea"*, 1924-1926.
Av. Legendă semicirculară întreruptă: **ȘTEFAN CEL MARE – 1457 – 1904**. Central bustul domnitorului $\frac{3}{4}$, cu plete și coroană.
Rv. Legendă circulară întreruptă: **SOARELE ROMANIEI PRINC MIRCEA**.
Central: **COPII ȚĂRII/S O C**.
AE, 17 mm, inv. MNIR Pv. C. 538/II 19/9, Col. Maria Cara, Custodie CNBAR.
MRRC 1821.
41. Medalie comemorativă cu toartă, *Societatea Ortodoxă Națională a Femeilor Române*, <1926>, f. g.
Av. Legendă semicirculară întreruptă: **ȘTEFAN CEL MARE ȘI SFÂNT 1457 – 1504**. Central bustul domnitorului în profil spre dreapta; sub bust **A.F**.
Rv. Legendă circulară: **SOCIETATEA ORTODOXĂ NAȚIONALĂ A FEMEILOR ROMANE**. Central: steag roman, la dreapta și la stânga lui: **IN HOC – SIGNO/VIN – CES**.
MC argintat, 23 mm, inv. MNIR Pv. 1923/402/1615, Custodie, CNBAR.
Inedit.
42. Medalie comemorativă cu toartă, *Societatea Ortodoxă Națională a Femeilor Române*, <1926>, f. g.
Av. Central bustul domnitorului în profil spre dreapta; ține în stânga Tetraevangheliarul de la Humor și arată spre acesta cu dreapta. În câmp, sus, legendă pe trei rânduri: **ȘTEFAN/CEL MARE/SI SFANT**.
Rv. Legendă circulară: **SOCIETATEA ORTODOXĂ NAȚIONALĂ A FEMEILOR ROMANE**. Central: steag roman, la dreapta și la stânga lui: **IN HOC – SIGNO/VIN – CES**.
MC argintat, 23 mm, inv. MNIR Pv. 1936/402/1619, Custodie, CNBAR.
I. Dogaru p. 27, în MRRC 2010, ca tip general.
43. Medalie comemorativă, *400 ani de la ctitorirea bisericii vechi de la Neamț*, Paris, 1938, desen I. D. Ștefănescu, gravor Maurice Dellanoy.
Av. Legendă circulară: **ȘTEFAN CEL MARE VOEVODVL MOLDOVEI A497 1938 CAROL IILEA REGELE ROMANILOR**. Central capetele acolate ale domnitorului Ștefan cel Mare și regelui Carol al II-lea spre stânga; sub gât **DELANOY**.
Rv. Legendă circulară: **SFANTA MANASTIRE NEAMȚV**. Central biserica restaurată; în exergă biserica cea veche, deasupra ei legenda **RECVNOSCATOARE**.
AU, 426 g, 84 mm
Vermeil, 84 mm.

Morărescu p. 81-82, unde diametrul este 84 mm; MRRC 2458, unde diametrul este 80 mm.

44. Monedă, **500 lei 1941**, gravor Ioana Bassarab.
 Av. Legendă semicirculară: **MÎHAI-I REGELE ROMANILOR**. Central capul regelui Mihai spre stânga; pe margine, stânga, **1941**; sub gât *Ioana Bassarab*.
 Rv. Legendă circulară: **MOLDOVA LVI ȘTEFAN IN VECI ROMÂNIEI + 500 LEI +**. Central imaginea lui Ștefan cel Mare din Tetraevangheliarul de la Humor.
 AR, 37 mm.
 MBR, p. 271, nr. 125.
45. Monedă, **20 lei 1992**.
 Av. Legendă semicirculară întreruptă: **ROMANIA ȘTEFAN CEL MARE**. Central bustul domnitorului purtând o coroană înaltă, din față.
 Rv. Central legendă pe trei rânduri: **20/LEI/1992**. Deasupra 15 puncte dispuse semicircular; dedesubt două ramuri de laur geometrizate.
 AE, 24 mm.

Abrevieri

- AMM** Acta Moldaviae Meridionalis, Anuarul Muzeului Județean Vaslui, Vaslui, 1993-1998, p. 293-305; Katiușa Pârvan, Angela Mihalea, *Câteva date privind opera medalistică a sculptorului Constantin Kristescu*.
- BOR** Biserica Ortodoxă Română, ¾, 1940.
- BSNR II** Buletinul Societății Numismatice Române, II, nr. 10, 1905, p. 63-68; *Noutăți medalistice*.
- BSNR III** Buletinul Societății Numismatice Române, III, 1905-1906; *Catalogul medaliilor moldo-române cunoscute dela anul 1600 pana la 1906*.
- BSNR XIII/27** Buletinul Societății Numismatice Române, XIII, nr. 27, 1916, p. 28-41; G. S. Becheanu, *Complectări la Catalogul medaliilor românești*.
- BSNR XIII/28** Buletinul Societății Numismatice Române, XIII, nr. 28, 1916, p. 71-76; C. Apostolescu-Orășianu, *Complectări la Catalogul medaliilor românești*.
- Cumpătescu** A. Cumpătescu, *Personalități ale Iașului în imagini medalistice*, Iași, 2002.
- Dogaru** I. Dogaru, *Ștefan cel Mare în medalistica românească*, București, 1987.
- MN XV** Muzeul Național, vol. XV, București, 2003, p. 211-247; Katiușa Pârvan, Mariana Neaguțu, *Personalitatea și opera domnitorului A. Ioan Cuza în medalistică*.
- MRRC** Al. Ievreinov, O. Iliescu cu colaborarea lui N. Curdov, Maria Duțu, *Medalii privitoare la istoria românilor. Repertoriu cronologic 1551-1998*, București, 1999.

DES MÉDAILLES COMMEMORATIVES ÉTIENNE LE GRAND

- Résumé -

En 1904 on a célébré 400 ans depuis la mort d'Étienne le Grand, événement qui a donné l'occasion pour la frappe d'un grand nombre de médailles avec le portrait du prince. La Société Numismatique Roumaine a frappé une médaille officielle exécutée par la Maison "Wilhelm & Mayer" de Stuttgart, d'après les dessins du professeur Grigore Tocilescu. En Roumanie, plusieurs graveurs renommés ont frappé de médailles, la plupart populaires: Radivon et Carniol à Bucarest, Șternberg à Iassy, Balmberger à Nürnberg. À leur tour, plusieurs graveurs anonymes ont frappé une série d'imitations populaires d'après les productions de grands maîtres.

Le portrait d'Étienne le Grand réalisé en 1904 s'est imposé dans la mémoire des Roumains comme la vraie figure du grand prince, bien qu'il est très différent d'original. Ce portrait idéalisé, la création d'une époque de grandes espoirs nationales, représente le symbole de la lutte pour l'unité des tous les Roumains, et il a resté inchangé jusqu'à présent. Aux fils des années, ce portrait a été reproduit sur plusieurs médailles, plaquettes et monnaies: la médaille du jubilé de la Société "Arboroasa" de Cernautzi (1926), la médaille de la Société "Le Prince Mircea" (1924-1926), les médailles de la Société Orthodoxe Nationale des Femmes Roumaines (<1926>), la plaquette de la reconstruction de l'Église Saint Nicolas de Iassy (1904), la monnaie de 500 lei de 1941 et la monnaie de 20 lei 1992, etc.

Medalie, *Serbarea Junimii academice la Putna – În memoria lui Ștefan cel Mare, 1871, avers și revers (cat. 1).*

Médaille, *La fête de Putna organisée par la Société de la Jeunesse Académique à la mémoire d'Étienne Le Grand, 1871; droit et revers (cat. 1).*

Medalie, *400 de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare, 1904, Stuttgart, avers și revers (cat. 2).*

Médaille, *400 ans de la mort d'Étienne Le Grand, 1904, Stuttgart, droit et revers (cat. 2).*

Medalie, *Al patrulea centenar Ștefan cel Mare, București, 1904, avers și revers (cat. 7).*

Médaille, *Le 4e centenaire Étienne Le Grand, 1904, droit et revers (cat. 7).*

Medalie, Sărbătorirea celui de al patrulea centenar al morții lui Ștefan cel Mare, Borzești, 1904, avers și revers (cat. 13).

Médaille, La célébration du quatrième centenaire de la mort d'Étienne Le Grand - Monastère Borzești, 1904, droit et revers (cat. 13).

Medalie, În amintirea mărețelor fapte ale domnului Ștefan cel Mare, 1904, avers și revers (cat. 18).

Médaille, Souvenir des grandes victoires du prince Étienne Le Grand, 1904, droit et revers (cat. 18).

Medalie, 400 de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare, Iași, 1904, avers și revers (cat. 21).

Médaille, 400 ans de la mort d'Étienne Le Grand, 1904, droit et revers (cat. 21).

Medalie, 400 de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare, Iași, 1904, avers și revers (cat. 24).
Médaille, 400 ans de la mort d'Étienne Le Grand, 1904, droit et revers (cat. 24).

Medalie, Clubul Român din Viena în amintirea lui Ștefan cel Mare, Viena, 1904, avers și revers (cat. 27).
Médaille, Le Club Roumain de Vienne à la mémoire d'Étienne Le Grand, Vienne, 1904, droit et revers (cat. 27).

Medalie, Jubileul primului Congres studențesc de la Putna organizat de Cercul "Arboroasa", Cernăuți, 1926, avers și revers (cat. 28).
Médaille, Le jubilé de premier Congrès des étudiants organisé à Putna par L'Association "Arboroasa", Cernăuți, 1926, droit et revers (cat. 28).

Medalie, *Prima Expoziție a Moldovei întregite*, 1923, avers și revers (cat. 38).

Médaille, *La première Exposition de la Moldavie Réunie*, 1923, droit et revers (cat. 38).

Medalie, *Societatea "Principele Mircea"*, 1926, avers și revers (cat. 40).

Médaille, *La Société "Le Prince Mircea"*, 1926, droit et revers (cat. 40),

Medalie, *Societatea Ortodoxă Națională a Femeilor Române*, <1926>, avers și revers (cat. 41).

Médaille, *La Société Orthodoxe Nationale des Femmes Roumaines*, <1926>, droit et revers (cat. 41).

Medalie, *Societatea Ortodoxă Națională a Femeilor Române*, <1926>, avers și revers (cat. 42).
Médaille, *La Société Orthodoxe Nationale des Femmes Roumaines*, <1926>, droit et revers (cat. 42).

Monedă, *500 Lei* 1941, avers și revers (cat. 44).
Monnaie, *500 Lei* 1941, droit et revers (cat. 44).

